

Державний вищий навчальний заклад  
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Юридичний інститут

## **АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ**

### **ПРОГРАМА**

**навчальної дисципліни за вибором студента**

**підготовки бакалавра**

**галузі знань 08 «Право»**

**Івано-Франківськ**

**2017 рік**

РОЗРОБЛЕНО у Юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Петровська І.І., доцент кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права

Обговорено та затверджено Вченою радою Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, «28» лютого 2017 р., протоколом №8

## ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Адміністративні послуги» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань «Право». Даний навчальний спецкурс передбачає детальне ознайомлення студентів з поняттям, видами та порядком надання адміністративних послуг.

На сучасному етапі розвитку суспільства адміністративне право України, інститутом якого є адміністративні послуги, виступає однією з провідних галузей українського публічного права, нормами права регулюються суспільні відносини публічного управлінського характеру, що складаються переважно у сфері державного (зокрема в процесі функціонування виконавчої влади), муніципального управління (місцевого самоврядування), в, а також у процесі здійснення внутрішньо-управлінської діяльності державних органів та інших юридичних осіб публічного права.

Предметом навчальної дисципліни є інститут адміністративних послуг, а також практика реалізації норм, які його утворюють.

**Міждисциплінарні зв'язки:** Матеріал спецкурсу базується на теоретичних знаннях отриманих під час вивчення таких навчальних дисциплін, як Адміністративне право та Адміністративний процес, Цивільне право, Муніципальне право, Право соціального забезпечення, Фінансова право тощо.

Сучасна система адміністративних послуг в Україні перебуває на стадії формування та впровадження іноземного досвіду (зокрема, відповідності міжнародним стандартам), впровадження системи електронного урядування, відповідних реєстрів, вдосконалення та спрощення процедури надання адміністративних послуг тощо.

**Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:**

1. Загальні категорії інституту адміністративних послуг

2. Характеристика окремих процесуально-правових засад надання окремих видів адміністративних послуг

**1. Мета та завдання навчальної дисципліни:**

1.1. Метою курсу «Адміністративні послуги» є систематизоване вивчення основ функціонування інституту адміністративних послуг та їх місце у системі публічної діяльності.

1.2. Основними завданнями спецкурсу є формування у студентів знань теоретичних знань про адміністративні послуги та уміння використання норми законодавства про адміністративні послуги у практичній діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти у результаті вивчення дисципліни повинні:

**знати:**

- сутність та зміст адміністративних послуг;
- ознаки адміністративних послуг
- класифікацію адміністративних послуг;
- нормативну основу діяльності з надання різних видів адміністративних послуг;
- порядок, умови та підстави надання адміністративних послуг, процедуру надання різних видів адміністративних послуг;
- сутність та підходи до розуміння адміністративної процедури;
- порядок надання консультаційних послуг, інформації про послуги;
- сутність та зміст реєстраційного та дозвільного провадження;
- суб'єктів відносин з надання адміністративних послуг

**вміти:**

- розрізняти різні види адміністративних послуг;
- визначати правове регулювання конкретних видів відносин у сфері діяльності з надання адміністративних послуг;
- аналізувати та систематизувати теоретичні знання, успішно використовувати їх для прийняття управлінських рішень;

- використовувати надані законодавством можливості для захисту своїх прав під час їх реалізації у сфері надання адміністративних послуг.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин / 2 кредити ЄКТС.

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

### **МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНЕ ВЧЕННЯ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ ТА ПРОЦЕДУРУ ЇХ НАДАННЯ**

#### **Змістовий модуль 1. Загальні категорії інституту адміністративних послуг**

##### **ТЕМА №1. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ, МІСЦЕ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В ПРЕДМЕТІ РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.**

Поняття та ознаки послуг. Адміністративні та соціальні послуги.

Підходи до класифікації адміністративних послуг. Критерії класифікації адміністративних послуг. Характеристика окремих видів адміністративних послуг відповідно до проведеної класифікації.

Публічні послуги та адміністративні послуги Державні та муніципальні послуги, їх коротка характеристика. Поняття та ознаки адміністративних послуг. Розмежування різних видів послуг.

##### **ТЕМА №2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВИМОГИ В СФЕРІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ**

Законодавство у сфері надання адміністративних послуг. Державна політика у сфері надання адміністративних послуг. Основні вимоги до регулювання надання адміністративних послуг. Види діяльності які не відносяться до адміністративних послуг згідно законодавства.

Реєстр адміністративних послуг.

Єдиний державний портал адміністративних послуг.

##### **ТЕМА №3. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ У ВІДНОСИНАХ З НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ**

Загальна характеристика суб'єктів у відносинах з надання адміністративних послуг.

Суб'єкт звернення та суб'єкт надання адміністративних послуг.

Правовий статус адміністратора (державного адміністратора), центру надання адміністративних послуг.

Види суб'єктів надання адміністративних послуг та послуг, які вони надають.

Типове положення про центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) та його регламент. Види ЦНАП.

Публічна адміністрація як суб'єкт надання адміністративних послуг. Вимоги до публічної адміністрації, яка здійснює діяльність з надання адміністративних послуг.

## **Змістовий модуль 2. Характеристика окремих процесуально-правових засад надання окремих видів адміністративних послуг.**

### **ТЕМА №4. ПРОЦЕДУРА НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ**

Адміністративна процедура та адміністративний процес: порівняльний аналіз. Сутність адміністративно-процедурної діяльності. Рекомендація Ради Європи № R(87)16 щодо адміністративних процедур, які зачіпають велику кількість осіб.

Вимоги щодо якості надання адміністративних послуг.

Порядок надання адміністративних послуг.

Строки надання адміністративних послуг.

Плата за надання адміністративних послуг (адміністративний збір).

Організаційне забезпечення надання адміністративних послуг.

Фінансове та інше забезпечення надання адміністративних послуг.

### **ТЕМА №5. КОНСУЛЬТАТИВНІ ПОСЛУГИ ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПОСЛУГУ.**

Поняття консультування. Види адміністративних консультацій. Порядок надання консультативних послуг. Етична поведінка працівників органів державної влади та управління при наданні консультацій населенню: український досвід та міжнародні стандарти. Порядок оформлення наданих консультацій з адміністративно-правових питань.

Письмові консультації про застосування законодавства (зокрема податкові роз'яснення, тлумачення правових норм, надання правових висновків тощо).

Право на інформацію про адміністративні послуги та його реалізація.

### **ТЕМА №6. РЕЄСТРАЦІЙНІ ПОСЛУГИ ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ. РЕЄСТРАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ.**

Поняття та види реєстрів. Реєстраційні послуги. Види та загальний порядок здійснення реєстрації. Порядок та умови реєстрації актів цивільного стану. Реєстрація транспортних засобів. Реєстрація прав власності на нерухоме майно. Реєстрація підприємств, установ та організацій, фізичних осіб – підприємців. Державна реєстрація змін до установчих документів юридичної особи. Реєстрація платників податків.

Реєстраційне провадження. Види реєстраційних проваджень. Стадії реєстраційного провадження та їх характеристика.

### **ТЕМА №7. ДОЗВІЛЬНІ ПОСЛУГИ ТА ДОЗВІЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ**

Дозвіл як організаційно-управлінський документ. Види документів дозвільного характеру: дозвіл, експлуатаційний дозвіл, погодження, рішення, сертифікат відповідності, узгодження маршруту тощо.

Поняття та сутність дозвільного провадження, стадії та ознаки даного виду провадження. Характеристика стадій дозвільного провадження

(загальні риси та специфічні ознаки – залежно від характеру дозвільних відносин та предмету діяльності).

### **ТЕМА №8. ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.**

Запровадження орієнтованості на впровадження ринкових механізмів у діяльність державного сектору як провідна ідея системи публічної адміністрації Європейського Союзу.

Шляхи вдосконалення системи адміністративних послуг в Україні.

Проблеми віднесення послуг до адміністративних, платності, якості та державних стандартів надання адміністративних послуг, впровадження європейських стандартів в даній системі.

Зв'язок адміністративних послуг з реалізацією владних повноважень. Межі владних повноважень при наданні послуг. Законодавче регулювання надання адміністративних послуг та проблема відповідальності «осіб публічної адміністрації».



## Рекомендована література та нормативно-правові акти

### Література:

1. Адміністративне право України: Підручник / за заг ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В.В. Зуй – Х.: Право, 2013. – 656 с.
2. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративні послуги» / За заг. ред. В.П.Тимощука. – К.: ФОП Москаленко О.М., 2013. – 392 с.
3. Загальне адміністративне право : підручник / [Гриценко І.С., Мельник Р.С., Пухтецька А.А. та інші ]; за заг. ред. І.С. Гриценко. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 568 с.
4. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П.Тимошук. — К.: Факт, 2003. — 496 с.
5. Петровська І.І. Адміністративні послуги як правова категорія / І.І. Петровська // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Юридична наука: нові ідеї та концепції» 26-27 жовтня 2012. – С. 50-51
6. Адміністративні послуги: Посібник / [В. Тимошук]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К.: ТОВ «Софія-А», 2012. – 104 с.
7. Кузьменко О.В., Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник / За ред. О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2008. – 416 с.
8. Безверхнюк Т.М. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні : монографія / Т.М. Безверхнюк, С.Є. Саханенко, Е. Х. Топалова. – Одеса. : Вид-во ОРІДУ НАДУ. 2008. – 326 с.
9. Демський Е. Адміністративні послуги: поняття, ознаки та питання правового регулювання // Вісник Прокуратури. – 2010. – №7(109). – с.79-92
10. Соловйов В. Надання управлінських послуг населенню: український та європейський досвід // Вісник державної служби України. – 2010. – №4. – С. 29-33
11. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П.Тимошук. — К.: Факт, 2003. — 496 с.
12. Блок Питер. Безупречный консалтинг / Питер Блок ; пер. с англ. – [2-е изд.].– СПб.: Питер, 2007. – 304 с.
13. Верба В.А. Організація консалтингової діяльності / В.А.Верба, Т.І. Решетняк.– К. : КНЕУ, 2000. – 244 с.
14. Козаченко С. В. Консалтинг у сучасній ринковій економіці / С. В. Козаченко, В.Е.Новицький, О.С.Довгий / Інст. міжнар. економіки і міжнар. відносин НАН України. – К. : Арістей, 2006. – 380 с.
15. Скакун О.Ф Теорія держави і права (глава 21. Тлумачення норм права): Підручник. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
16. Рач В., Репецька Т., Зварич М. Операціональне визначення терміна «адміністративні послуги» // Вісник державної служби України. – 2010. – №4. – С. 15-20

17. Центр надання адміністративних послуг в Івано-Франківську: принципи, механізми, поради. – Івано-Франківськ : ПП Володимир Слюзар; ГО «Агентство з розвитку приватної ініціативи». – 2011. – 32 с.

18. Петровська І. І. До питання реалізації стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у сфері публічного контролю /Ірина Ігорівна Петровська // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право. – Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, 2016. – Вип. 2 (14). – С.84-90

19. Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні / [Ігор Коліушко, Віктор Тимощук, Олександр Банчук та ін.; Ірина Бекешкіна]; Центр політико-правових реформ, Фонд «демократичні ініціативи». – К., ФОП Москаленко О.М. , 2009. – 196 с.

20. Коліушко І., Тимощук В. Глава 17 «Надання адміністративних послуг» Розділу VII / Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Т. 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2007. – С. 300–309.

21. Тимощук В., Кірмач А. Оцінка якості адміністративних послуг – К.: Факт, 2005. – 88 с.

22. Коломоєць Т. Громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права України: пріоритети дослідження та вдосконалення правових засад // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 5. – С. 3-6

23. Єдиний державний портал адміністративних послуг // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://poslугy.gov.ua/>

24. Рекомендація №(87) 16 км д-ч стосовно адміністративних процедур, які впливають на права великої кількості осіб // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.wikipedia.com.ua/1x293f.html>

25. Коліушко І., Тимощук В. Надання адміністративних послуг – важливий напрям демократизації державного управління, Організаційно-правові проблеми розвитку системи надання адміністративних послуг (у співавторстві) // Демократичні засади державного управління та адміністративне право: Монографія / [Кол. авт.: Шемшученко Ю.С., Авер'янов В.Б., Андрійко О.Ф., Кресіна І.О., Нагребельний В.П. та ін.]; за заг. ред. д.ю.н. В.Б. Авер'янова. – К.: Вид-во Юридична думка», 2010. – С. 178–198.

26. Тимощук В. Діяльність публічної адміністрації з надання адміністративних послуг // Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток: монографія / за заг. ред. А.В. Толстоухова, Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. – Д.: Монолит, 2010. – С. 164–186.

27. Демський Е. Ф. Адміністративно-процесуальне право України: навч. пос. / Е.Ф. Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496с.

28. Кузнецова Н. Громадянське суспільство, держава, приватне право: проблеми співвідношення та взаємодії / Н. Кузнецова // Право України. – №3 – 2014. – С.63-70

29. Рач В., Репецька Т., Зварич М. Операціональне визначення терміна «адміністративні послуги» // Вісник державної служби України. – 2010. – №4. – С. 15-20

30. Коломоєц Т. Управлінські послуги в контексті взаємодії особи й органів місцевої влади в Україні : концептуальний і нормативний аспекти // Актуальні проблеми державного управління. Збірн. наук. праць Редкол. С.М. Серьогін та ін. – Дніпропетровськ. – 2002. – Вип. 1(7). – С. 180

31. Bovaird T. Public Management and Governance / Tony Bovaird, Elke Loffer (eds). – London : Taylor&Francis Group, 2003. – 255 p.

32. Torres L. Changes in Public Service Delivery in the EU Countries / Lourdes Torres, Vicente Pina // Public Money & Management. – 2002. – Oct.-Dec. – P. 41-48

#### **Нормативно-правові акти:**

33. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 3. - Ст. 141.

34. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 32. – ст.409

35. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 № 966-IV // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

36. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2664-14>

37. Про затвердження Порядку ведення Реєстру адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 № 57 // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/57-2013-%D0%BF>

38. Про затвердження вимог до підготовки технологічної картки адміністративної послуги: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2013 р. № 44 Київ // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/44-2013-%D0%BF>

39. Про затвердження Порядку інтеграції інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування до Єдиного державного порталу адміністративних послуг: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 08.09.2016 № 1501/248 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1315-16/paran14#n14>

40. Про затвердження Примірного положення про центр надання адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 № 118 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/118-2013-%D0%BF/paran8#n8>

41. Про затвердження Примірного регламенту центру надання адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 588 // Електронний ресурс. – Режим доступу:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/588-2013-%D0%BF/ed20141014/print1443715754770107>

42. Узагальнюючі податкові консультації // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/uzagalnyuyuchi-podatkovi-konsultatsii/>

43. Про затвердження Порядку забезпечення надання територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, консультацій особам з питань організації та провадження підприємницької діяльності: Наказ Міністерства соціальної політики України від 21.02.2013 № 74 // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0408-13>

44. Положення про дозвільну систему / затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF>

45. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>

46. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії: Закон України від 11 січня 2000 р. // ВВР. — 2000. — № 9. -Ст. 68.

47. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися органами та підрозділами Міністерства внутрішніх справ: Постанова КМУ від 4 червня 2007 р. N 795 // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/795-2007-%D0%BF>

48. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України Наказ МВС України від 03.11.2015 № 1343 // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>

49. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

50. Деякі питання надання адміністративних послуг, видачі документів дозвільного характеру: Постанова КМУ від 1 липня 2009 р. N 724 // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/724-2009-%D0%BF>

51. Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади; Схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. № 90-р // Офіційний вісник України від 01.03.2006. – 2006. – № 7. – С. 167. – Ст. 376.

52. Цивільний кодекс України від від 16.01.2003 № 435-IV // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

53. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради (надалі – ВВР) -1984. — Додаток до № 51. — Ст.1122 (з наст. змінами) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

54. Кодекс адміністративного судочинства України (КАСУ). – Х.: ПП «ІГВІНІ», 2005. – 128 с.; редакція від 11.08.2013 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
55. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. / Верховна Рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
56. Податковий кодекс від 2.12.2010 р. / Верховна Рада України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
57. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>
58. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1403-19/paran506#n506>
59. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. // ВВР. - 1999. - № 20-21. - Ст. 190.
60. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 березня 1997 р. // ВВР. - 1997. - № 24. - Ст. 170.
61. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. // ВВР. — 1996. — № 47. - Ст. 256.
62. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
63. Про врегулювання відносин, пов'язаних зі статусом державного реєстратора: Наказ Мін'юсту України від 29.12.2015 № 2790/5 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1667-15>
64. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
65. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців: Закон України від 15 травня 2003 р. // ВВР. -2003. - № 31-32. - Ст. 263.
66. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 № 2398-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
67. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів : Кабінет Міністрів України; Постанова, Правила від 07.09.1998 № 1383 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1388-98-%D0%BF>

68. Про заходи щодо упорядкування адміністративних послуг: Постанова КМУ від 17 липня 2009 р. №737 // Електронний ресурс. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/737-2009-%D0%BF>

69. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 2004. - № 11. - С. 20.

70. Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненням громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 348 // ОВУ. — 1997. — № 16. — Ст. 86-89.

#### **4. Форма підсумкового контролю успішності навчання : залік**

**5. Засоби діагностики успішності навчання :** тестові завдання; письмові контрольні роботи; самостійні роботи; експрес-опитування; відкриті тести по термінах (термінологічний диктант), схематичні завдання, практичні завдання тощо.